

Лозиченко О.М.
к.е.н., докторант
Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая
м. Київ, Україна

ОЩАДНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Найбільшу роль домогосподарства відіграють у процесах споживання, формування пропозиції робочої сили та розвитку фінансової системи країни, особливо її окремої підсистеми – фінансового ринку. Сформована ними модель економічної поведінки досить часто визначає і стабільність економічного розвитку країни.

Доречно зауважує О. Мульска, що «економічна поведінка домогосподарств є одним із ключових факторів, що впливають на економічний розвиток регіону або громади. Взаємозв'язані споживча поведінка та стратегія заощаджень домогосподарств визначають обсяги сукупного попиту на внутрішньому ринку товарів і послуг, а також рівень інвестиційного попиту, формують систему фінансових ресурсів для банківського сектору через депозити та стимулюють ділову активність суб'єктів малого й середнього бізнесу» [1].

Домогосподарства, володіючи значними обсягами вільних фінансових ресурсів, які в них виникають у результаті перевищення доходів над видатками, мають здатність надавати її в тимчасове розпорядження фінансовим установам. Таким чином, ці суб'єкти можуть сприяти формуванню кредитних та інвестиційних коштів для подальшого їх використання в системі національної економіки. У розвинутих країнах світу саме домогосподарства відіграють ключову роль в інвестиційному забезпеченні розвитку національного господарства, а наявність дієвого механізму трансформації фінансових ресурсів цих суб'єктів вважається однією з найбільш важливих умов формування стабільності національної економіки. Отже, питання економічного розвитку домогосподарств, формування їхньої економічної поведінки є важливими для подальшого пошуку нових напрямів активізації їхньої господарської діяльності та залучення до системи національного господарства.

Безпосередньо одну з найважливіших з позиції розвитку економіки будь-якої країни відіграє ощадна поведінка домогосподарства, оскільки саме заощадження населення загалом відіграють ключову роль у формуванні

стабільного розвитку національного господарства, функціонування банківської системи країни. Розглянемо сутність цього виду поведінки та з’ясуємо її роль у формування загальної моделі економічної поведінки домогосподарств.

Заощадження населення є досить актуальною темою дослідження серед науковців, оскільки об’єктивно наявність їх значних обсягів у межах системи національної економіки дозволяє побудувати міцний фундамент для її розвитку, забезпечити ефективність процесу трансформації тимчасово вільних коштів цих суб’єктів в кредити, інвестиції, які створюють банки та небанківські фінансові установи, акумулюючи такі кошти. Проте, формування заощаджень домогосподарств є значно складнішим процесом, який відбувається в постійно змінних економічних умовах, пов’язаний з впливом значної кількості психологічних чинників, особистісних рис людини. Доречно зауважують Л. О. Примостка, В. Г. Шевалдіна, що «формування заощаджень є результатом складного процесу психологічної та соціально-економічної поведінки людини. Мотиви формування заощаджень визначаються індивідуальними особливостями, що притаманні окремо взятому економічному суб’єкту й формуються під впливом задоволення його внутрішніх потреб. Проте є певні об’єктивні умови, які не залежать від потреб індивідуума, але безпосередньо впливають на обсяги формування заощаджень [2, с. 29].

Загалом заощадження – це певна частина доходів суб’єктів економіки, що не була використана на споживчі потреби, оплату податків та інших неподаткових платежів та призначена для використання в майбутньому для будь-яких потреб [3, с. 343].

Зауважимо, що формування заощаджень у системі національної економіки відбувається насамперед через формування відповідної моделі ощадної поведінки домогосподарств. При цьому, в результаті такої поведінки створені заощадження не завжди потрапляють до фінансової системи країни, а можуть зберігатися їхніми власниками у себе з метою їх використання в майбутньому. Саме основним завданням регулюючих органів і є сприяння збільшенню саме організованих заощаджень домогосподарств у країні.

Розглянемо детальніше сутність ощадної поведінки домогосподарств. Представимо декілька підходів до розгляду змісту такої поведінки. Наприклад, Л. О. Примостка, В. Г. Шевалдіна пропонують під ощадною поведінкою населення розуміти «свідомо спрямований вибір між споживанням і заощадженням, а також між різними формами заощаджень (організованими чи неорганізованими) для досягнення цілей і мотивів

заощаджень» [2, с. 35]. Я. М. Кривич, Т. О. Литвиненко зауважують, що «загалом ощадну поведінку можна розглядати, як діяльність певного конкретного індивіда на фінансових ринках та вплив конкретних особистісних мотивів та конкретних умов на формування заощаджень та ефективно їх інвестування в майбутньому. Ощадна поведінка населення – це одна із форм поведінкових фінансів, що являє собою певну сукупність дій, що зумовлені особистими мотивами та певними умовами як зовнішніми, так і внутрішніми щодо формування певних заощаджень із сукупних доходів для використання їх для будь-яких потреб в майбутньому» [3, с. 344-345].

Отже, ощадну поведінку домогосподарства, на наше переконання, варто розглядати як сукупність дій, управлінських рішень, які пов’язані з розпорядженням особистих фінансових ресурсів і полягають у вилученні зазначеними суб’єктами частини таких ресурсів з процесу споживання з метою їх зберігання для використання у майбутньому або надання у тимчасове розпорядження іншим суб’єктам господарювання з метою отримання додаткового доходу.

Література

1. Мульська О. Концептуальна сутність зв’язку економічної поведінки домогосподарств і розвитку територій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-16>.
2. Примостка Л. О., Шевалдіна В. Г. Заощадження населення України: формування та залучення в банки : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 234, [6] с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612109.pdf>.
3. Кривич Я. М., Литвиненко Т. О. Дослідження економічної сутності поняття "ощадна поведінка населення" як базової економічної категорії. *Молодий вчений*. 2018. № 10(1). С. 342-346. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2018_10\(1\)__83](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2018_10(1)__83).

References

1. Mulska O. (2021) Kontseptualna sutnist zviazku ekonomichnoi povedinky domohospodarstv i rozvytku terytorii [The conceptual essence of the connection between the economic behavior of households and the development of territories]. *Economy and society*, no. 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-16>.
2. Primostka L. O., Shevaldina V. G. (2014) *Zaoshchadzhennia naseleennia Ukrainy: formuvannia ta zaluchennia v banky: monohrafiia* [Savings of the population of Ukraine: formation and involvement in banks: a monograph], Kyiv: KNEU. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612109.pdf>.
3. Kryvych Y. M., Lytvynenko T. O. (2018) Doslidzhennia ekonomichnoi sutnosti poniattia "oshchadna povedinka naseleennia" yak bazovoi ekonomichnoi katehorii [Study of the economic essence of the concept of "saving behavior of the population" as a basic economic category]. *A young scientist*, no. 10(1), pp. 342-346. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21

Лукавенко О.О.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миценко І.М.
д. е. н., професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ В УМОВАХ АСИМЕТРИЧНОСТІ СВІТОВОГО РИНКУ

Швидка глобалізація ланцюгів доданої вартості – яку у загальних рисах визначають як зростання частки імпортованих проміжних товарів і послуг у виробництві – підвищила продуктивність і активізувала участь країн з низькими доходами в міжнародній торгівлі [1]). Але внаслідок поглиблення інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості внутрішнє виробництво може наражатися на зовнішні шоки, які виникають внаслідок створення залежності від невеликої кількості ключових гравців [2]). Особливе занепокоєння виникає через залежність у стратегічних ланцюгах створення вартості, які мають вирішальне значення для забезпечення основних потреб людей, таких як їжа та здоров'я, або які є критично важливими матеріалами для широкого спектру наступних галузей, таких як виробництво сировини та напівпровідників.

Політична дискусія щодо того, чи вигоди від міжнародної спеціалізації в глобальних ланцюгах створення вартості (ГЛСВ) переважають пов'язані з цим ризики передачі шоків, активізувалася після спалаху COVID-19 і, як наслідок, збоїв у ланцюгах постачання деяких виробничих і медичних продуктів. Виникають навіть запитання, чи повинні уряди використовувати інструменти політики для «перелокалізації» ГЛСВ [3].

У той час як конкуренція, заснована на порівняльних перевагах (наприклад, забезпеченість ресурсами та володіння технологіями чи ноу-хау), визначає спеціалізацію країн і формує географічну структуру ГЛСВ, подальша організація виробництва в ГЛСВ часто стає дуже концентрованою. У глобальних ланцюгах створення вартості домінуючі позиції посідають невелика кількість фірм, які як імпортують, так і експортують продукцію. Згідно зі Звітом Світового банку, «концентрація торгівлі в кількох фірмах-імпортерах-експортерах є надзвичайною. Двосторонні трейдери складають у